

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Ayhamowi Hammour

w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka

Prof. dr hab. Joanna Domańska

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina: instrumentalistyka

ul. XXXXXXXXXXXX, XXXXXXXXXXXXXXXX

e-mail: XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Katowice, 20.05.2026

Zlecniodawca opinii

Zlecniodawcą opinii jest Instytut Muzyki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce. Postępowanie zostało wszczęte 9 stycznia 2026 r. O roli recenzenta osiągnąć Pana dr Ayhama Hammoura w postępowaniu habilitacyjnym zostałam poinformowana drogą internetową (Messenger) - nie otrzymałam w tej sprawie oficjalnego pisma. Dokumentacja została dołączona w formie elektronicznej, dzieło artystyczne w postaci płyty CD otrzymałam pocztą.

Podstawowe dane o Habilitancie

Pan dr Ayham Hammour ukończył studia licencjackie w 2009 na Wydziale Instrumentalnym Higher Institute of Music w Damaszku (Syria). Studia magisterskie ukończył w 2012 na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, w klasie fortepianu prof. Mirosława Herbowskiego. W 2021 ukończył studia doktoranckie na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi w klasie fortepianu prof. Mariusza Drzewickiego.

Stopień doktora sztuki został mu nadany uchwałą Komisji do spraw nadawania stopni doktora i doktora habilitowanego w zakresie sztuki Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, z dnia 18 maja 2022 roku na podstawie rozprawy doktorskiej: „Programowość, innowacyjność i dramaturgia w sonatach fortepianowych Siergieja Rachmaninowa”.

Informacje o miejscach zatrudnienia Habilitanta:

- 2008–2010 Alshabiba Music School w Damaszku, nauczyciel fortepianu w szkole muzycznej I i II stopnia,
- 2009–2010 Higher Institute of Music w Damaszku, nauczyciel fortepianu, akompaniator,
- od 2012 Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie, nauczyciel gry na fortepianie, akompaniator,
- 2012–2017 Szkoła Muzyczna I stopnia w Domostawicach, nauczyciel fortepianu, kierownik Sekcji Fortepianu w latach 2014–2016,
- od 2019 Instytut Muzyki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, adiunkt na stanowisku badawczo-dydaktycznym.

W roku 2023 dr Ayham Hammour uzyskał stopień nauczyciela dyplomowanego.

Ocena dzieła artystycznego

Jako dzieło artystyczne w postępowaniu habilitacyjnym w rozumieniu art.219 ust.1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Habilitant przedstawił płytę CD zawierającą utwory Roberta Schumanna: Sonatę fis-moll op.11 oraz cykl Fantasiestücke op.12. Płyta została nagrana w Sali Koncertowej ZSPM w Kielcach w 2025 i wydana przez wydawnictwo DUX (pod numerem katalogowym 2206).

Sonatę fis-moll otwiera pełna szlachetnego patosu Introdukcja. Szeroko zakrojona fraza inicjalna opisana dynamiką *forte* w swoim rozwoju zmierza do *ff* zarówno przy pierwszym wystąpieniu w partii prawej ręki, jak i w powtórzeniu w głosie basowym. Następujący potem fragment opisany *sotto voce* sugeruje zatem duży kontrast. Zarysowana już w Introdukcji ogromna skala napięć wyrazowych jest charakterystyczna dla całej Sonaty (z pominięciem części II). Amplitudę tych napięć w I części opisuje dynamika od *pp* do *fff*, powtarzające się wielokrotnie określenie *passionato* wskazuje na kontrast z sekcjami uspokojenia opisanymi *piu lento*. Duże zróżnicowanie sugeruje również dedykacja dla Klary Schumann (o której Habilitant wspomina w opisie Sonaty) odwołująca się do przeciwstawnych osobowości Euzebiusza i Florestana.

W ujęciu Habilitanta już Introdukcja potraktowana jest lirycznie (w Autoreferacie Habilitant opisuje ją jako „introwertyczną i melodyjną”) i pozbawiona profetycznego charakteru *parlando*, co skutkuje brakiem kontrastu z następującą frazą *sotto voce*. Taką spłaszczoną dynamikę, brak nasyconego żarem *passionato* i retorycznego *parlando* Habilitant prezentuje w całej I części Sonaty. Dodatkowo mała czytelność planów i nieczytelna artykulacja w epizodzie *vivacissimo* oraz brak retorycznej „kropki nad i” w *fff* na zakończenie rozwijającej się przez 52 takty ogromnej linii *cresc.* dopełniają niekorzystnego wrażenia po wysłuchaniu I części.

II część opisana jest przez Schumanna *senza passione ma espressivo*. Jest to oczywista sugestia dużego kontrastu z I częścią, która (jak wspomniano wyżej) powinna przebiegać *molto passionato*. Istotą tej części jest dialog między głosem sopranowym i basowym.

W nagraniu nie słychać intencji zmiany barwy na wiolonczelową.

III część Scherzo e Intermezzo opisana jest wskazaniem *Allegro*. Wydaje się, że Habilitant odczytał jedynie znaczenie agogiczne tego wskazania (bardzo szybko) z pominięciem aspektu dotyczącego charakteru (bardzo wesoło). Na takie zabarwienie tej części wskazuje sam tytuł Scherzo jak również określenie *pomposo* przy Intermezzo, które kompozytor nakazuje wykonać *alla burla* (z hiszpańskiego: kpina, żart). Tymczasem Habilitant pisze w Autoreferacie, że „Intermezzo (...) ma rytmiczne cechy stylizowanego poloneza: rytm punktowany, uroczysty ton i dostojną frazę, co było rzadkim zabiegiem w tego rodzaju formie”. Bardzo szybkie tempo w jakim przebiega wykonanie Habilitanta skutkuje brakiem zróżnicowania barwy różnych planów już w samej myśli głównej: artykulacja akordów jest mało wyostrowiona (niesłyszalna różnica między akordami oznaczonymi *staccato* i *sf*), mało odczuwalna jest też „zadziorność” i gwałtowność rytmów punktowanych. Kadencja *ad libitum* zagrana jest płasko, bez wyrazu (*f* ?) – nie słychać retorycznej wymowy następujących po sobie zapytań, narastania ich intensywności i w związku z tym nie ma kontrastu z łagodną frazą *quasi oboe* w dynamice *piano*.

W części IV Habilitant kontynuuje podobnie powierzchowny sposób gry – akcja toczy się w bardzo szybkim tempie. Mało odczuwalny jest charakter *un poco maestoso* we wstępie, zaś brak decyzji rytmicznej po fermacie (t.16) nie pozwala Habilitantowi na stworzenie rzeczywistego kontrastu z ustępem *delicato*. W dalszych fragmentach utrzymanych w dynamice *pp* mało jest nastroju *misterioso*, natomiast końcowe *piu Allegro* nie robi wrażenia wobec ogólnie bardzo szybkiego tempa całości.

Całą interpretację cechuje brak przemyślanego operowania czasem muzycznym: sekcje utrzymane w zmiennych nastrojach następują po sobie bez oddechów i bez emocjonalnego zróżnicowania, brak spokojnego wykończenia fraz, brak rozszerzeń czasu przy osiągnięciu kulminacji. To wszystko wraz ze wspomnianym wcześniej brakiem kontrastów dynamicznych daje obraz interpretacji mechanicznej, „zagonionej” i skłania do wysnucia wniosku, że Habilitant rozminął się z artystycznym obrazem utworu.

Następną pozycją na płycie są Fantasiestücke op.12. Zapoznając się z tą interpretacją recenzent miał wrażenie, że słucha gry innego wykonawcy. Prawem kontrastu z nieprzekonującym wykonaniem Sonaty - gra wydaje się barwna, emocjonalna. Habilitant stwarza poetycką aurę, frazowanie jest naturalne, z oddechem. Oto szczegółowy opis:

1. *Des Abends* - Habilitant kreuje nastrój spokoju pomimo dość płynnego tempa. Faza prowadzona jest giętko, głosy plastycznie dialogują.
2. *Aufschwung* - odczuwalny jest duży kontrast emocjonalny (czego tak bardzo brakowało w Sonacie). Tutaj słychać *passionato*, skala dynamiczna jest szeroka. Habilitant respektuje oddechy, aczkolwiek zdaniem recenzenta wszystkie fragmenty utrzymane w dynamice *piano* mogłyby być łagodniejsze a zaznaczone w tekście *rallentando* mogłyby wybrzmiewać spokojniej. Pewna wyczuwalna nerwowość agogiczna wykonania wpisuje się jednak w charakter utworu. Na pochwałę zasługuje ładnie wyeksponowana korespondencja różnych planów.
3. *Warum* - interpretacja sprawia wrażenie, że utwór jest grany od dawna i przemyślany. Narracja jest swobodna, pięknie przeprowadzony jest dialog pomiędzy głosami w części środkowej.
4. *Grillen* - bardzo dobra artykulacja i rozplanowanie przestrzeni muzycznej - tutaj charakter Mit Humor jest świetnie oddany (zabrakło tego w III części Sonaty)
5. *In der Nacht* - na pochwałę zasługuje lekkość, wyrazistość, czytelność artykulacji, dialogowanie, rozmieszczenie planów w przestrzeni z jednym zastrzeżeniem: długa linia *crescendo* przygotowująca ponowne pojawienie się frazy początkowej powinna zacząć się *pianissimo* - Habilitant nie wycofuje dynamiki, co skutkuje przerysowanym gatunkiem *ff* w kulminacji. Szybkie tempo zdradza tu pewną skłonność do „zagonienia”, tak psującego odbiór Sonaty.
6. *Fabel* - tutaj satysfakcjonują znakomicie oddane kontrasty, świetna artykulacja i precyzja wykonania. Interpretacja jest błyskotliwa, nie czuje się w niej żadnego ograniczenia technicznego, operowanie czasem muzycznym jest bez zarzutu.
7. *Traumes Wirren* - utwór zagrany jest z fantazją i bardzo dobrą wyrazistą artykulacją. Bardzo ładnie zakomponowana jest długa fraza w epizodzie środkowym, dobre narastanie napięcia przygotowujące powrót tematu głównego. Końcówka mogłaby być lepiej wygrana artykulacyjnie
8. *Ende vom Lied* - dobrze uchwycony charakter Mit Gutem Humor. Może *ff* jest zbyt masywne ale generalnie utwór wykonaniu Habilitanta stanowi rzeczywiste zakończenie cyklu.

Ocena dorobku artystycznego

Dokumentacja dorobku dr Ayhama Hammour ukazuje pianistę posiadającego w swym repertuarze najważniejsze pozycje literatury fortepianowej, takie jak:

- M. Ravel - Gaspard de la Nuit,
- S. Rachmaninow - Etudes Tableaux op.39, Sonata nr 1 i 2,
- F. Liszt - Sonata h-moll, Dolina Obermana,
- R. Schumann - Etiudy symfoniczne op.13, Humoreska, Sonata fis-moll, Fantasiestücke op.12
- C. Debussy - Estampes.

Przed uzyskaniem stopnia doktora na przestrzeni lat 2011 - 2022 Habilitant wymienia 24 koncerty, w tym 2 koncerty na 4 ręce i 3 koncerty kameralne z programem:

- L. van Beethoven: Trio fortepianowe D-dur op. 70 nr 1,
- S. Rachmaninow: Trio elegijne g-moll nr 1,
- D. Szostakowicz: Trio C-dur op. 8 nr 1,
- J. Brahms: Trio fortepianowe H-dur op. 1 nr 3.

Po uzyskaniu stopnia doktora (w okresie 2022- 2025) Habilitant wykonał jeden koncert kameralny (z wiolonczelą) i 21 recitali zawierających wcześniej wymienione pozycje w Polsce (głównie w salach koncertowych Szkół Muzycznych) i za granicą (Wiedeń, Wilno,

Calgary, Madryt, Hill College i Baylor University School of Music w Teksasie, Burgas, Lugano).

Habilitant dokumentuje również nagranie dwóch płyt z programem:

1. J. Haydn: Sonata g-moll, R. Schumann: Humoreska op. 20, W. Król: Etiudy w stylu romantycznym (Cantabiglie – Ottavansia – Micromatic – Gammanti – Passaggionde – Viennsieme – Trillarpeggio) – premiera fonograficzna. Nagranie zostało zrealizowane w wersji internetowej w 2020 roku i jest dostępne na platformach streamingowych,
2. S. Rachmaninow: Sonaty op. 28 i 36, Etudes Tableaux op. 39 (album dwupłytowy), DUX 2017/ 2018

W dokumentacji brak występów z orkiestrą.

Posiadanie w repertuarze najtrudniejszych pozycji literatury fortepianowej wskazuje na duże możliwości pianistyczne kandydata, nie świadczy jednak o wysokim poziomie artystycznym tych wykonania. Przykładem jest interpretacja Sonaty fis-moll Schumanna pozostawiająca duży niedosyt artystyczny. Działalność koncertowa jakkolwiek z ambitnymi programami, odbywa się jednak poza dużymi salami koncertowymi i koncentruje się w większości na prowincjonalnych szkołach w Polsce i mniejszej rangi ośrodkach szkolnych za granicą.

Ocena osiągnięć dydaktycznych i dorobku naukowego

Dr Ayham Hammour zajmuje się dydaktyką od 2012 roku. W Autoreferacie Habilitant wymienia konkursy na których sukcesy odnosili jego uczniowie:

- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny w Trzcianie,
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny w Libiążu,
- Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. prof. Janiny Romańskiej-Werner w Krakowie,
- Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. Teodora Leszetyckiego w Łańcucie,
- Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny „Piano e Forte” w Wieliczce,
- Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Jana Paderewskiego w Tuchowie,
- Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny w Kolbuszowej,
- International Chopin Piano Competition w Wiedniu (Austria),
- International Gloria Artis Music Competition w Wiedniu (Austria),
- Międzynarodowy Konkurs Città di Treviso w Wenecji (Włochy),
- Swiss International Music Competition w Lugano (Szwajcaria),
- Amadeus International Competition w Salzburgu (Austria),
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny „Music is Life” w Krakowie.

Habilitant wspomina również o udziale dwóch uczennic ze szkół w Domosławicach i w Krakowie w *Paderewski Festival* w Paso Robles w USA (nie wiadomo w którym roku, bo w podana jest jedynie informacja o współpracy Habilitanta z organizatorem festiwalu w latach 2016/2018). Niestety dokumentacja nie zawiera potwierdzeń żadnego z tych osiągnięć. W dokumentacji Habilitant załączył jedynie potwierdzenia własnych osiągnięć konkursowych – w większości są to konkursy on-line.

Do dokumentacji dra Ayhama Hammoura załączone są potwierdzenia przeprowadzenia warsztatów dla uczniów SSM II st. w Świdnicy (2019), PSM I st. w Starachowicach (2024), PSM I st. w Iławie (2024).

W Autoreferacie Habilitant wymienia również:

- indywidualne lekcje mistrzowskie podczas letniego programu pianistycznego w Baylor University (USA, 2017),
- lekcje otwarte dla uczniów Narodowej Szkoły Artystycznej w Burgas (Bułgaria, 2018),
- lekcje otwarte dla studentów fortepianu Calgary University School of Creative and Performing Arts (Kanada, 2022),
- warsztaty pianistyczne dla studentów Mount Royal Conservatory (Kanada, 2022),
- lekcje otwarte dla studentów Conservatorio Profesional de Música de Alcalá de Henares

w Madrycie oraz wykład poświęcony ukrytej symbolice w Etiudach-obrazach Siergieja Rachmaninowa (Hiszpania, 2024).

Niestety tych osiągnięć również nie potwierdza załączona dokumentacja.

Dr Ayham Hammour brał udział w dwóch konferencjach naukowych, podczas których wygłosił wykłady:

- „System oceniania w szkolnictwie muzycznym, perspektywa młodego pedagoga” - Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Konteksty Kształcenia Muzycznego”, Akademia Muzyczna w Łodzi (2020),

- „Etiuda fortepianowa – aspekty dydaktyczne oraz artystyczne ujęcie na przykładzie Etiud w stylu romantycznym polskiego kompozytora Waldemara Króla” - Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Music Art XXI Century: History, Theory, Practice”, Uniwersytet Pedagogiczny w Drohobyczu (Ukraina, 2024).

Na polu organizacyjnym Habilitant wykazuje się znaczną aktywnością. Inicjuje kontakty międzynarodowe poszerzając pole działania szkół muzycznych, w których jest zatrudniony. Angażuje się w prace organizacyjne w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, od 2019 r. działa w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Artystycznym Gloria Artis w Wiedniu. Habilitant pisze w Autoreferacie: „Działalność w tej organizacji pozwala mi łączyć praktykę artystyczną i pedagogicę z szeroko zakrojoną aktywnością organizacyjną o międzynarodowym zasięgu, stając się naturalnym przedłużeniem i rozwinięciem mojej dotychczasowej pracy”.

Konkluzja

Recenzent docenia aktywność organizacyjną Habilitanta i jego zaangażowanie na rzecz rozwoju kontaktów międzynarodowych wynikające z wykonywanej z dużą pasją działalności pedagogicznej.

Jednak głównym komponentem oceny jest dzieło artystyczne. Wskazana do oceny przez dr Ayhama Hammoura płyta CD z utworami R.Schumanna wobec licznych zastrzeżeń wyartykułowanych w recenzji nie może być uznana za wybitną i nie stanowi istotnego wkładu w rozwój polskiej kultury muzycznej.

Recenzent jest daleki od poddawania w wątpliwość osiągnięć pedagogicznych i naukowych Habilitanta, jednak wobec braku ich udokumentowania ocenie może być poddane jedynie przeprowadzenie trzech warsztatów dla uczniów szkół muzycznych. Wraz z udokumentowanymi dwoma wykładami wygłoszonymi na uczelniach wyższych i koncertami odbywającymi się w większości w szkolnych salach koncertowych, dorobek ten jest niewystarczający do uznania go za spełniający wymogi ustawy.

Niniejszym stwierdzam, że osiągnięcia dr Ayhama Hammoura nie spełniają wymagań ustawy stawianych kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki.

Prof. dr hab. Joanna Domańska